

Бүгү чурттарның пролетарийлери каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 282 (10879)

1978 чылдың декабрь 9, суббота

1925 чылда үндүзелеттинген

Өртүө 2 көп.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИНИҢ ШИИТПИРЛЕРИ — АМЫДЫРАЛГА!

Хүлээлге күөселдезин хынап турбис

КИЧЭЭНГЕЙНИ-ПЛАН КҮӨСЕЛДЕЗИНЧЕ

Оңу беш чылдың шалычы үшкү чыныгы чангыс айырткан турда, республиканың райондарынын мал ажыгынын продуктуларын күрүнге садарынын планынын немелде оонадыла-биле кады күөсеткени декабрь 1-де хуу-биле мындай болган:

Районнар	Сүт	Ээт	Дук
Бай-Тайга	95,9	68,0	74,1
Мянгуи-Тайга	—	93,5	62,9
Барынг-Хемчи	91,7	80,1	83,0
Өвүр	98,8	69,6	76,0
Чөөн-Хемчик	92,7	72,0	72,9
Ууг-Хем	97,2	82,2	92,4
Танды	83,4	87,0	87,5
Бин-Хем	97,2	88,2	86,8
Тожу	111,2	78,7	95,0
Каз-Хем	96,3	77,6	89,2
Тес-Хем	115,6	66,4	93,4
Эрзин	97,1	87,6	96,6
Кызыл	92,0	106,0	88,6
Республика чигээзи-биле	93,1	81,4	85,7

Бо үстүнде садарын сайгарып көөрге, республика ниити-ли-биле күрүнге сүт садарын эртен чылдын ол үезинде турганнан 4579 центнерге азы ийи дууга көвүздеткен. Күрүне планын күөседери-биле эркан айда ам-даа 17.515 центнер сүтү садары негеттинип турар. Күрүнге сүт садарынын чыл планын Тожу, Тес-Хем районнар ажыр күөсеткелдери. Эртен чылдын ол үези-биле деңизерге, күрүнге сүт садарына Өвүр 223 центнер азы 17,7 хуу, Эрзин — 441 центнер, азы 16,6 хуу, Тес-Хем — 479 центнер азы 14,4 хуу немелде өзүлдени чедип алган. Ажы-агылардан 19 совхоз сүт садарынын чыл планын хуусаа бетинде күөседи, ам келир чылдын үдүнге дужаап турар. «Большевик», «Улуг-Хал», «Революциянын чалбыжы», «Халык», «Енисей», «Чодура» совхозтар пландан артыкка дыка хей, сүтү ам беэни дужааптар.

Күрүнге сүт садарынын талазы-биле чарышты районнар-нын кудурунда Танды чоруп турар. Мурунда чылдарда хей сүтү садары, планы күөседи, ат-сураа республикага хей турган бо район ам хемиктин доруу аларганы мындай элдинти. Ол районду ажы-агыйлары эртен чылдын бо үезинде турганнан 2721 центнер сүтү эвээшти саткан азы ол продуктуну күрүнге дужаары 5,4 хуу куду-лаан. Республиканын чыл төңүзүнге чедер күрүнге саар ужурагү сүдүнү хей кезин (9495 центнер) Танды районга оонажыл турар. Бо талазы-биле байдал Каз-Хемде баян-ла багый. Оон ажы-агыйлары эртен чылдын бо үезинде тур-ганыннан 1017 центнер сүтү эвээшти дужааган, азы күрүнге сүт садары бо чылдын 3,3 хуу эвээжөн. Бо айтык район-нарнын удурткучлары моон чоочур түнелди кылып, күрүне планын күөседери-биле деңизтик хемчелерин алыр ужурагү.

Күрүнге ээт садары бо чылдын он бир айларында рес-публикага ниити-биле эртен чылдын ол үезиндеден 13137 центнер азы 5,7 хуу өзүлденип болган. Ээт садар план чангыс-ла Кызыл район күөсеткен. Бин-Хем район эр-тен чылдыннан 5478 центнер азы 29,3 хуу, Ууг-Хем 4700 центнер азы 14,5 хуу, Тожу 827 центнер азы 38,2 хуу не-мелде өзүлдени чедип алган. Совхозтардан он ажы-агый күрүнге ээт садарынын чыл планын күөседилик. Оларга: «Усулак», «Көк Төв», «Улуг Октябрь», «Жайыл» аттыг, «Хи-лертеп», «Шекпээр», «Хемчик» болгаш өске-даа совхозтар хамдарык.

Бичээлжөөк күрүнге ээт садарынын планын күөседери-нин байдалы нарын болуу артып турар. Бо чылдын күрүнге ээт садарын күөсүлдери туруктуу, харан-даа эртен чылдын ол үезинде турганнан беэни кудулаткын чөлдөр бары та-раалыктыг. Чыжаа, Тес-Хем район бо чылдын он бир айла-рында күрүнге ээт садарын эртен чылдын ол үезинде турганнан 1291 центнер азы 9,4 хуу, Өвүр район — 1788 центнер азы 5,7 хуу, Бай-Тайга район — 1952 центнер азы 3,7 хуу кудулаткан. Күрүне планын күөседи төлөөдө, рес-публикага ам-даа ниити-биле 56 муң центнер кире ээти чыл төңүзүнге чедер садары негеттинип турар. Бичээлжөөк бо талазы-биле хожууда турар районнарнын, ажы-агый-ларынын удурткучлары боттуу хемчелерин алыр хүлээзелги. Күрүнге дужаар малды эки семитти азыраарычче, чоңун хуу-дука малын салып аларычче оңа кичээлгеин салыр керек.

Декабрдың эртен хонкутарында чедер күөсеттинген планын оонадыларын боттангылар дээш, бар курдалар-ларын, болдунар аржаларын ажылар ужурагү. План дээрэ хойлу-тур. Мындар болганда, оон ажы-агый бүрүзүк күө-седери чыап-ла алдын болуу ужурагү.

БЕШ ЧЫЛДЫ КҮӨСЕТТИНГЕН

СЭКП-нин XXV съездинин шийтпирлерин амыдыралга боттан-дырынга ыраккы Тожунуң ишчилери үлүг-хуузуң кирип, күрүнге өлүк дужаарынын беш чыл планын чедишкенин күөсеткен. Оңу беш чылда 871,6 муң рубльдин өлүүн дужаар тургаш, олар ноябрьнын 30-ге чедер 915,5 муң рубльдин өлүүн саткан, азы планын 105,5 хуу күөсеткен. Районун ачылары он бирги беш чылдын үлүүнде беэни 47,9 муң рубльдин «чымчак алыныны» күрүнге саткан. Ол дугайында Тожунуң ишчилери СЭКП Тыва обкомунга, Тыва АССР-ниң Министр-лер Чөвүлелинге рапорттаанар.

КОНКУРСТУҢ ТИЛЕКЧИЗИ

Бо чылдың эгезинде Чөөн-Хемчик райо-нга Социалист Күш-ажылды Мадыры Ооржак Лопсачан аттыг шанааа ээши хойжуларын ортузунга конкурс чарла-тыганап турган. Төрүүр чүс баш хойга оонаштыр 120-ден эвээш өзес хураган өс-түрген, бир хойдан-на ийи килограмман куду өзес дүк кыргын алган, кышталаш-кынга уагерлинд белеткенен, мал чени белеткээр талазы-биле хүлээзелгеин эки күө-сеткен, амдыралынын культуранын эки-жеткен малчын ол шанаалды чыл төң-үзүнде аларын доктааткан.

СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунун бюрзу болгаш райкүүсөк конкурстун түнелсин чугаалажып көргөш, Социалист Күш-ажылды Мадыры Ооржак Лопсачан ат-тыг шанааады «Октябрь 30 чымы» совхоз-тун хойжуу Аяк-Хээ Давыш-олович Он-ларга тыгээр деп шийттирээш. Ол болза төрүүр чүс хойга оонаштыр 130 хураган-ны өстүрүп алган, 15 тонна ситен белеткээр тургаш, 23 тонна кылдыр күөсеткен, кыш-талашкынга уагерлинд белеткенен. Ын-чангаш Аяк-Хээ Ондарга партия райкомун болгаш райкүүсөккү дипломун 180 рубльдин акша шанаады-биле кады ты-ыскан.

Чонун амдырал хандарылазган эки-жеткен ишчилери — оңу беш чылдын кол суорда-ларыннын биризин. Республиканың хорай-ларында, суурларында амдырал ханам-рылазганни бугурутугедери база ол ышкын оларын филиалдары, садыраалы кааба-ган. Республиканың наймысалазынга хеп ары-лаар болгаш бууру фабрика ажыттынга-мындаан бээр элээн каш чылдар эртенен. Оң коллективин, ылангыч 1978 чылда ден-дески ажылап, чоңун чагыларын саада чокка күөседири чедип алган, кылмылар-нын шыныры мурункуулардан экижээн. Шы-нар болгаш ажыктыг чорукту чедип алыр, хожуулашкын чок ажылаар дээш чарыш фабрикада каабаган. Оон түнелдесин бо чылдын он бир айларында чонга ачы-дуа чедеринин талазы-биле сайгарылга хем-чээлинин планы 114,2 муң рубль турган болза, оңу херек кырында ажыр күөседиң,

119,10 муң рубль чедирген. Фабриказын нехтеринин, участоттарынын болгаш туз-тус ажыкчыларынын арында социалист-тик чарышты муракчылары көвүдөп тур-лар. Фабриказын Ак-Доруракта филиалы (эргелекчизи Р. И. Петрова) эртен он бир айларда терини ачы ажылап, бо хүнер-де 1979 чылдын февраль айнын үлүүнде ажылап тураат. Филиалдын хеп чуур цеге оңа шыгараан: хүн бүрүнүн, ай-квартала даалгаларын үргүлү ажыр күөседиң кел-ген.

ЧУРУКТА: Кызылдан хеп арылаар бол-гаш будууру фабриказынын хоочуну, чар-ыштын муракчызы Э-ки разрядтын ажыкчыны Н. И. Жабина ажыл үезинде. Ол база-ла 1979 чылдын үдүнде ажылап тураат.

Бисе барааның ассорт-ментини өзөк, Улугуң чу-гуа хереглел барыларын үлүктүндүрбөс дүш өлөтө ич-чөөлөгөйи кошпашпай, районо складмыдан бараанын чо-туур үезинде ап турар бис. Маганын кышка белет-келди багач өзөс. Салып алыкчыларга таарымчалык байдалды тургузуу, арыш-теперин сатып, бараанлар-дын өртүң коску кылдыр бикип турар бис. Салып алыкчыларын айтырылгы-рың, дилгерлерин эит-тээк херек арылаар, оларга өздөк болуруга маганың келген салып алыкчыларын сатыш-теткени томуларын, сеткил ханган болуру сатыкчылар-дан мааарыкыр, Ычтангыш бо соругдарын күөседиң дээш кылып ажылдаар апаар бис.

В. АМЫРЫН Фотозу.

ЧУРТУНЧЕ ЧАНЫПКАН

Афганистанды Улус-демо-краттыг партиязын Тү-мүзүн Чыгыш секретары, Афганистан Демократтыг Усу-булуканың Революстт Чөвүлелинин Даргазы болгаш Премьер-Министр Нур Му-хаммед Тараки декабрь 7-де Москвадан чуртуңче чынып-кан СЭКП ТК-ның, ССЭР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун болгаш Совет ча-лааның чыныгы өлүгү оо албатынң пайырады алы-чо-руу-биле ССЭР-ге чораян.

АДР-ниң болгаш ССЭР-ниң күрүне тукутары-биле шымың Внуково аэродромунга Н. М. Таракини штер Л. И. Бреже-лев, А. Н. Косыгин, А. А. Гро-мыко, Б. Н. Пonomarev болгаш албатынң өске-даа кижилери барын үдөө.

ССЭР-ниң Чепсектиг Куш-теперин чур херидерин — кургаг чер шериглеринде, шериг-агаар күштеринде бол-ган шериг-далай флотуңуң дайымааларында үлүүдүш-кун шөлүңе хүндүдөл таын-дымын чыскааган. Л. И. Брежнев биле Н. М. Тараки совет дайычыларыны чыс-каалыңды баары-биле эртен. АДР-ниң болгаш ССЭР-ниң күрүне гминериң ирдыни күөсеткен.

КАБУЛ Афганистанды Улус-демократтыг партиязы-ның ТК-зын Чыгыш сек-ретары, АДР-ниң Революстт чөвүлелиниң Даргазы болгаш Премьер-Министр Н. М. Тараки Москвадан Кабула

аш чед-бөөрге утказып аф-ган-совет-пиглоудик чырып-мылтык көрүздү болгаш. Афган ийишкызын оон оң муң чуртталгычы хорай-ның дыкыш тукур-биле ши-меттинген кудумчуларга үңүп келген. Хей салгыт трайпаратыларда: «Совет-афган наймар далгерезин», «Пролетары интернациона-лизм далгерезин!» деп лоуу-варын чуроп бижөө.

Кабул аэродромунга Н. М. Тараки Афганистанды Улус-демократтыг партиязы-ның ТК-зын Чыгыш секретары, министрлер, хей-иштик дол-делерин, дипломатты көр-пүстүк кежигүнери утказып, (СЭТА).

ССРЭ-НИҢ ЭРТЕМНЕР АКАДЕМИЯЗЫНЫҢ НИИТИ ХУРАЛЫ

ССРЭ-ниң Эртемнер акаде-миязынң ниити хуралы декабрь 7-де амылды дооскан. Бизилеринг лизы-бүрү адыр-ларынң төлөөктелери кол үндөни эртемнеринң эң чаа чедишкенирин чөр болгаш мал ажымынң практиказыга нехтердиринң боттуу ар-галарын чугаалашкан.

ССРЭ-ниң Эртемнер акаде-миязынң орадакы президи-умунун чорунга К. А. В. Сидо-рево кездэ ажыл-агый бугу-ругеиниң интерфакстара-нда чөр дугайында эртемнер-ниң мурунда турар соруг-галары тодаралы чугаалаан.

Кездэ ажыл-агыйга өртем талазы-биле ажылаашкы-нарын нехтердиринң айты-рыларынын дугайын акаде-миктер Б. Е. Павлов, А. А. Баев, А. С. Сидиков, Н. В. Цилин, Кездэ ажыл-агый эр-темнеринин В. И. Ленин ат-тыг Бугу-реинде академиязы-ның академиги Д. Д. Бреженев болган оон-лаа өскөндөр бот-тарының санаалдарына чуга-алаан.

Кездэ ажыл-агыйны кол айтырылгыларын шийтпирлерин хандыраар эртем шийчелде-лерин күөседиңде, СЭКП ТК-ның ниити (1978 чыл) бол-ган ноябрь (1978 чыл) Пле-нуумунун совет улустуң чаагай байдалын бидердиче утгарган шийтпирлерин күө-седиринге төлөткөн салым-кымын кичирегине чурттуг бугу эртемдериниң ССЭР-ниң Эртемнер академиязынң ниити хуралы кыгырган.

ССРЭ-ниң Эртемнер акаде-миязынң Ниити хуралынң амылдыгы СЭКП ТК-ның секретары М. С. Горбачев, СЭКП ТК-ның килдетиң эрге-лекчиси В. А. Караев болгаш С. П. Трапезников олар кырпкын. (СЭТА).

НОМЧУП ТАНЫШТЫМ

СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 ч.) Плеумунга СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары, ССЭР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунга Даргазы эш Л. И. Бреженнтин чугаанын болгаш ССЭР-ниң Дээди Со-вединиң тоску чыныгынын онгу өссөизинын материал-дарын солудан номчуу та-ныштым.

ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң сессиязынга ССЭР-ниң Күр-паанынң даргазы эш Н. К. Байбаковтуң шийткелде чоңуң хереглел бараан-нарын төлөвлеттинген ку-ралдарын барымдалап турган, күрүңе болгаш кооператив салымын үрүк-те-рин садар баран саарыта-лы бо чылдынны болаарга, 48 хуу өөр кылдыр 251 миңдалыр рубль түңге док-таатканын чугаалаан. Ол дээрже партия, чазактың ки-жиер дээш, чоңуң хөөсө-ленин улам доу хандыраар дээш үдүг салып салышкы-ны болуру.

Ычтангыш сатып амыла-дыларын социалисттик чар-ышка алган хүлээзелериң күөседер, чоңун бараанын негелде-хереглелинге ды-нзыгыр болуу, салымын культураның бидер хем-челериң ап, чонга эки ба-раап болуру негеттээр.

«Улуг-Хал» совхозтуу товү Көп-Чыраа сууруга холушкыч барааннар маганынде ажылдап турар мен, Элим Галина Таспайчык-биле ийилээн алган хүлээзелети күөседер дээш кылым, ай, квартал пландарын доктамал күөседиң турар бис. Но-ябрь айда 20 муң рубльдин бараанын чоңа сатып, саар-рер турган, планын күөсе-диң, 1978 рубльдин бараанын пландан ажыр саткан бис.

Бисе барааның ассорт-ментини өзөк, Улугуң чу-гуа хереглел барыларын үлүктүндүрбөс дүш өлөтө ич-чөөлөгөйи кошпашпай, районо складмыдан бараанын чо-туур үезинде ап турар бис.

Маганын кышка белет-келди багач өзөс. Салып алыкчыларга таарымчалык байдалды тургузуу, арыш-теперин сатып, бараанлар-дын өртүң коску кылдыр бикип турар бис. Салып алыкчыларын айтырылгы-рың, дилгерлерин эит-тээк херек арылаар, оларга өздөк болуруга маганың келген салып алыкчыларын сатыш-теткени томуларын, сеткил ханган болуру сатыкчылар-дан мааарыкыр, Ычтангыш бо соругдарын күөседиң дээш кылып ажылдаар апаар бис.

3. ТҮДҮШ, садмык.

ПАРТИЯНЫҢ ХХПН КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Дүң ресубликанын хөг-жүлүшүн теңгизинде партиязы-ның ХХПН Кызыл хоорай конференциязы болуп эртен. Конференцияны СЭКП хоор-комузун бири секретары А. И. Покидаев ажыткан.

СЭКП ТК-ның Чыгыш сек-ретары, ССЭР-ниң Дээди Со-вединиң Президиумунга Дар-газы эш Л. И. Бреженев баш-тадыр СЭКП ТК-ның Иолит-бюро составы конференция-ның үдүдүтү президиумунга делегаттар уугу өндүрүтүү-кү-биле союнааран.

«СЭКП хооркомунунң амы-дының дугайында отчет бол-гаш СЭКП-ниң XXV съезди-нин, СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 чыл) Пленумунун шийтпирлерин, СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары эш Л. И. Бреженнтин оңа Пае-лумга чугаадылганын ажы-чыгары ботталдыр таала-зы-биле хоорайның партия органызынң чыгыш соруг-галарында деп шийткенде СЭКП хооркомунун бири секретары А. И. Покидаев кылган.

Хоорайның партия органызынң амыдыны дугайында отчетту оң партия-ның ораманчыны К. С. Ку-жөөт кылган.

СЭКП ТК-ның кежигүнер-ге кандидат, СЭКП обкомун-бү бири секретары Г. Ч. Ширини конференцияга чүс чугаалаан. Партиянын XXV съездинин шийтпирлерин күөседиң талазы-биле СЭКП хоорай комитетинин амыдын анализтевинде, СЭКП ТК-ның ноябрь (1978 чыл) Пле-нуумун доктаалыга болгаш СЭКП ТК-ның Чыгыш секре-тары, ССЭР-ниң Дээди Сөведи-ниң Президиумунга Даргазы эш Л. И. Бреженнтин онгу беш чылдың пландарын чеди-шкенин доодар дугайында аяк чугаагынын, мобиластар коммунисттерин болгаш Кы-зыл хоорайны бугу ажыдып чоңгарышты соругдаларына оң тодаргай доктаган.

Беш чыл планынын таала-ларын күөсөдиринге алысчы конюныры мобиластар СЭКП-ниң XXV съездинин болгаш СЭКП ТК-ның дарга-ларын СЭКП ТК-ның дарга-ларын Пленумунун шийтпирлеринге дүштүр ор-ганызын бала маста-полит-тик ажыды күөсөдирер талазы-биле хоорайның пар-тия органызынның соруг-галарын амытан доктаалы конференция хуузын алган.

ПАРТИЯНЫҢ ХХПН ХООРАЙ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫНГА СОҢГУТКАН КЫЗЫЛ ХООРКОМУНУҢ СОСТАВЫ СЭКП ХООРКОМУНУҢ НЕЖИГУҢНЕРИ

Адыл-оол Х. С.	Бузуур-оол Т. Б.	Байкара Т. И.	Бернгардт А. А.	Букалина Р. М.	Вакулов Б. И.	Галайга А. И.	Гринин В. К.	Григорьев А. П.	Далпаев Е. А.	Деревякин Ю. М.	Жабанов А. М.	Ермесев В. М.	Ефимов Ю. М.	Забос Л. А.	Завьялова О. З.	Заменина М. А.	Зыков Н. М.	Ильин Н. А.	Куузар Ш. Д.	Красноперов С. Г.	Ключников Е. С.	Насорин Г. П.	Окчал-оол В. А.	Өзөкчий В. В.	Оенлов В. И.	Оеншени Н. П.	Покидаев А. П.	Панова М. В.	Подрутин В. А.	Попов П. И.	Раванов Ю. Ф.	Свищев Б. П.	Сердюк В. Я.	Самы-Бадра К. Д.	Стал-оол Т. А.	Самойлов Ю. С.	Селяванов Н. П.	Салчак Х. А.	Сербов Н. А.	Соловьев Г. П.	Сидяков А. З. М.	Сунба Р. Т.	Супога С. Н.	Киров С. Д.	Корбанев А. П.	Калаяшев М. С.	Киреев Ш. В.	Коккай-оол К. Ш.	Кудрякова В. М.	Маслак С. П.	Монгуш Г. Ш.	Мосойко Е. В.	Неделин С. М.	Старлева М. Ф.	Сат А. С.	Удуркина Е. П.	Филатов В. Д.	Фомин Б. А.	Ховалыг А. Д.	Ширини Г. Ч.	Шипоколенко М. Д.	Шырын З. Б.	Эргалт А. А.	Ярославцева К. В.

СЭКП ХООРКОМУНУҢ КЕЖИГУҢНЕРИ КАНДИДАТТАР

Бухарин Н. С.
Борисов З. Ф.
Верещагин В. А.
Донгак Ч. Ч.
Полезнев В. Н.

Рудницкий А. В.
Суудян В. В.
Титов В. И.
Фламинова Н. С.

ХООРАЙНЫҢ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫНЫҢ РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫНЫҢ КЕЖИГУҢНЕРИ

Деев В. Д.
Дончук К. К. Б.
Козодкина В. И.
Кара-оол И. М.

Ойдан-оол А. Г.
Нестерова Н. К.
Тихонов П. В.

СЭКП КЫЗЫЛ ХООРКОМУНУҢ ПЛЕНУМУ

Партиянын ХХПН хоорай конференциязынга соңугткан СЭКП Кызыл хооркомунун бири органызынң пленуму дүүн болган.

Пленум организацыяты айтырыгы чугаалажып, амы-дының дугайында отчет бол-гаш СЭКП хооркомунун бири секретарына болгаш бүрө кежигүнерге А. И. Покидаев, ниити секретарына болган бүрө кежигүнерге Б. И. Свищовту, секретарына болган бүрө кежигүнерге Г. Ш. Монгушту союнаан.

СЭКП хооркомунунң бю-ро кежигүнерин Ю. М. Ефимов, Л. А. Забос, Ш. Д. Куузар, В. А. Подругин, К. Д. Самы-Бадра, М. Д. Шипо-валекко олар соңугтканнар.

СЭКП хооркомунун килдети эргелектелеринге органы-зынң килдетиң — В. А. Подругини, проваиды болган атчанынның — О. З. Завьяловын, үдүштүрүү тууду-лук болган транпорттуң — В. И. Оеншөвту, ниити килдетиң — Н. С. Филатовуну багы-лаан. СЭКП хооркомунун чыныгы партияны комиссиянын даргазына И. А. Ильини ба-дылаан.

Хоорайның партия органи-зацыянын ревизия комис-сиязын бири хуралы болган. Комиссияны даргазына П. В. Тихонов соңугткан.

КИЖИ БҮРҮЗҮНГӨ ӨӨРЕДИГЛИГ

Леонид Ильич Бреженнтин «Кур чөр» деп чогаалы рес-публика солундарының үнүп эгездери билес, улут чоңуру-гады-биле номчуу танышкын. «Кур чөр» эгезинде элээн ка-ша оодурааларын номчулар-га-ла, кижин доруан боданды-рып, тараа дугайында, ол дээш демиседин хандыр уга-арычче албадантар болду. Херек кырында чөнтүт, ханы болгаш, чедирер мерген ды-биле биштинген ол чогаал-дын ээси «Тараа барда мр-лап-лаа болуру деп чоңуң чу-гаадылап эгезеэн. Шыла-ла кылдым.

Мөөн торон болгаш өскен черин Бай-Тайга районуң Алаш-Багы, Кара-Хал ми-чээр тараа үдерин үнөт.

Бизил кээримге-ле ачам июль айында төңгүзүнде Хем-чикте тараанынң ийги суг-гарыгындагы алыттылар чүс. Кезирде чинге-тараанын чун дүкүдүн эвээш-ти эскээр. Ол чыгы-тарааны чымчым хайындырган, папка хоорутар. Оон со-гатам, хүрен оңдүт хөвекти ко-лган алдыр. Ону бичил оодар, уруглар бистере сүт-биле хо-руткан: «Өк-хөвек-тир, чыңер деп үлөн бөөрге, дыка-ла амы-раар турдуусу. Ычтанга то-дун алган, үегүнде ыртың ырдакчылар бис. Мою ам бо-дугарга, тараа бышпас черинч уузду оңу коптуп үлөсөң, ону алган, йөрүү чораннар-дыр.

«Кур чөр» деп чогаалда тараа дөр дөрү, күштү харам чокка үндүрүп, оон-биле кады чырып утамындым бизил,

ону шым-биле ажыглапас болза тараа кажан-даа, ситен ымышан, ала-чайгаар үнүп кел-бени бадиктан турар. Дайым сөөлүңүң берге чылдырында шаг-тоөгүдөп бээр аза-оңу-биле шыптып чыткан Казак-станынң караң четпес делге-нерин, далай дег чалтын чы-дар тарааның кымдыр хуу-дурар дөш Коммунисттик пар-тияның Совет чазактың төө-гүлү шийтпирлерин боттан-дырымы удуртуп, дайынын бергерлеринден дудак чок дем-селег боду-биле кырпкын коммунистын найгамчык чо-гаалы ажыктын аныгың ки-жилери бистере декин теп-тес өөредилген-дер. «Кур чөр» — чүгө политиктин чо-гаал өзөс, харын уран чечен, амыг дым-биле бижиткелен, кич

МЕДЭЭЛЕР

МООЛ ДЕЛГЕЛЕ

Моодам XVII вектерде болган амгы хуньинин чурукчуларымн үс-шөвөрн көргөсөң дегелген Киевте ажыткан.

Ында тарап чуруктар болган аппликацияларын (песке каастанымнар) делген көргөсөң. Ол чуруктар болган аппликациялар моол уран чүдә маестерлерини амдыралды, белдик талантыны баян-кап турар.

Маестерлерни чуруктары болган өскө-да амчалары хоорайны, суурун, көдө амчал-амгы ишчилерини амдыралды көргөсөң турар.

Киев.

(СЭТА).

ХУЛЭЭНГЕНЕР

Эрга-Барлык көдө Культура байымын чоң доодуру орундуу. Алаа ө-бүдө бийдешти шын чарымын дугайында лекция болган. Оң соонда суурун чуруктары чоң «Смдз» агитквартиранийн белеттеш, бараалгатын концертт сонугурап көрсөткөн.

Ол көдө сохкота партком секретары С. Дам-оол, кол агроном Хомушкү, хөроожонер жөүдөлиниң даргазы У. Хомушкү, пенсионер Кара олорниң шоодугуу мраларын, шүдүктөрия мралан, номчуу күүсеткени солун болган.

Мындык көзөксөртүн эрттерини чачыа аларган. Суураа агитквартирларынн кайы субботага эелчек бауагар лекция, эжыкчү чүддөр дугайында бөдөдөлөр кылып, концерт үндүрерини планнаш, графини Культура басмасында азып каан. Оң түшөдө келер чыдык март 8-те түшөдөр деп шийтирдөө.

Агитквартирларынн ермашинге хуалдеинде үстүндө адамныме хөмөкөрдөргө аныкта, оларны бот-сагылга-чуруму, байкы иштиини ары-силни, уруглар өөрдөгөтөи, хөйниги амылынга киржилтеси база кирин турар.

Эрткен көзөксө ө-бүдө бурдуз 2-2 чимисте маштарын оодутур база агоролдуг болурун хуалдеитер.

А. ЕВРОП.

Бармын-Хөмчик район.

СЕГИРЖИП

АЛЫЫШКЫН

Пароваяланыч район эмининин дүргөн дуаа келер салдырмыч тооачыны И. Борнеско бар дынтанар хуында Филкина деп суураап ырак өскө арыкта агарандан чораян. Хаддылар арамыдан бичин оодуц чидик, коркан өктүт үнү хөпөртөн дыманган. Чолаачы оодун алдырган учке далаш-биле халыакы. Бичин оодун кырында улуг мт ону үзөчак согаринга беле турган. Ынчааа-даа Борнеско ол мт эвес, бөрү деп чүвени дораян угаан билишек, оолга болчүч кириккен.

Ол кокай-биле дыка үрүе дургузунда демсөөниң. Калача араан кые бөрү деп чүвени ол демсөөсө үшөндө билиш каан. Борнеско баштай бөрүнү өгүчө хоун дүргө-не суп кириңкен, мычакса-даа бөрү өлкөсө, хыры-даа аймылды-биле уштуна бөрү чыгымы кынып келген. Бөрүнү дыштери оон хоулче кадалып эгелдөө. Карманында довгураан арай деп өволт күжүн чыан турган, унтуу алгаш, амча бөрүнү амы-тымынга өткени. Ооду дүвү далаш-биле дораян эмчөтө чөдирген. А боду база хаалдырды аары дөш эмчөтө чыдар ужурга тегарышкан.

Чолаачынн шийтирди, дидим чоруб-биле оодуц амы-тыны камгалаганын. Чоокта чаа Шаян Григорьевич эминин үнүп келген, катап нан-кыдык апарган, чолаачылай берген.

А. ДЕРЮГИН. Гомель область.

АКТИВЧИЛЕР-БИЛЕ КАДЫ

Комсомолу Тамира Кызыл-оолду Улуг-Хөм районун Хайыракан сууруна бурткачы чоңу хуудуп, оң амгы-ишчя эрес-сорун бөдир-биле үслеп турар.

Т. Кызыл-оол—Хайыракан суурунн библиотека эргеленин. Суурун улут, биче-даа чурткачылары библиотекага бо-ла келер. Ургулчу-ле хуудумурун каан чорур борбак хурен, шыралтыг, улуска эвиден-өдөк эажы-чаныг комсомолду библиотеканын амылы шыман-ла багай эвес. Ол Канскинн библиотека техникуму дооскан, сес чыд дургузунда мында кызыккан ажылап турар. Номчулдар саны чыдычыла өзү өрө.

«Эртинини чөрдөн кызар, өрөөнерини поидан тывар, деп үдөгөр чугаа бар болган. Ынчангап Хайыракан суурун улуг-даа, биче-даа кыжылдык, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

Ол шын, библиотека «эу-делинде алды киши өлкөкөй-дөжөк» амчаларынн саны 313 киши турган болса, бо чыдын баштайм чартыгында олар 352 киши апарган. Библиотекада кино турар чаа номнарнык саны буга новү-дөө.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

«Баштай библиотекарлап ажылап эгелдеш, номчулдар-биле канчаарамчалдарык шуу» билбес турдум — деп, библиотекари Т. Кызыл-оол чуталап турар. — Оң чоруту-ла амгылымыч ут-шын биле берген мей. Мөңдө партия, комсомол органиациялары, көдө Совет улуг дузаны чөдирип турар. Ам кандык-даа амчалды кыдырдым, активче даянмыр апарган мей. Ол номчу эки боор чүвө-дир.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

ВАСИЛИЙ СОЛОМИНИИ УРАЛЧЫ ХАРАКТЕРИ

Тбилисиге болган СССР-78 чемпионатка Москвадан келген чык депдеди Василий Соломин биле Оренбургтан келген студент Владимир Сорокинни шүдө ужуражымынн эне-кыска ургулчулдуг болган. Чык депдедил «бөксөр» арамнда бичин рингагыста оң-биле дөшкөтөр киши чоң дөрдөн Соломин база катап бадьтыкан. Бурунган суудан солгай козулуа дуртунга Сорокинни ний мишута хире сададын турган. Василий чыгыс катап оң талаанын чыгыс катап чыгыс тургөтсө, бо турмушунга тилдешип челип алган. Чуртун чемпионушу үшкү алыды медалы мичаар чаалы алынганы.

Василий 1933 чылда Уралда Пермь хоорайга тургуткен. Ол 1999 чылдан эгелде «Куч-эки» куралчыларынн спортклубка тренер Юрий Подшиваловту удуртууга-биле бокистан эгелдөө.

«Ол бичин оол-салымын бөксөр дөрдөн дораян экерини каал мей»-дө, Юрий Подшивалов чуталаар.—Бодуңу аватаргар, салгышы-биле, тренерини кандыг-даа өскөртүн ман ка-дымда шийдөөни амыры-биле Василий өскө өрүдөн кылдып турган. Оол аажок хандымшылдык атты-сымтыг удурдавчылар-даа таварыжыга кортайн, уагу орунук болган турган. Удатпаанда тилдешерини челип ап эгелдеш. Баштай амчалтар рингагыста, оон соонда улут спортчулар арамга-да тилдеш унуп турган.

Василий Соломин Европада-72 деп амчалтар чемпио-надыга тилдеш үгөшп. Мюнхенге Олимпиада-72-же баар пүтөкөкө алып. Ынчаарга амык бөксөрүн дуржулгагы чөтөсө болганшы-дан чүгөсө дөрттүч бири шүдүгөсө чөдир тулушкан. Болградка Европа-73 чемпионатка Василий база-ла чөдүмөчө чөк тулушкан. Улустар арамнын мидиг улуг маргалдаларыга шак миди чөдүмөчө чөк түшөдөр Василийни илтдириган. Ол улам кызыккан белегенин эгелдөө, белектерини күлөшкүндүгүн, ургулчу-дөдө аажок улгаттырган, бөдүнүк иштини күш-күлүтүра белектерини улуг күчөсө, кресттарга манзил, панагалан, чөймөн-ишти, футболдан, кыжым—жаактап, көкөкөтөп, өөрөвип алырынга, бөксө оюнунга чүтүлдүг, илдештиг камгалагырынга, каран чывош доор аразында улуг хаалаарында ол мей өөрдө-ли, дуураган.

ОЛИМПИИ БАССЕЙНИИ ТУДУП ТУРАР

Олимпиада—80-ниң эшитер болган бөдөгөштин, сутже шымыр спортчуларынн маргалдалары Москвада Мир проспектинде тудуп турар чаа олимпий бассейниге болар. Бассейниин трибуналарында 13 муң көрүчүлөр сыйа бөөр. Европада эң-не улуг шымылгы стадионууг чыгыс аай анчылы болуп турар ол комп-лексте ийн зал бар. 220 савтметр ханы, узуну 50 метр, дооразы 25 метр ваннаны оларынн ирээинде тургускан. Ол залдан ийн катт шыл-биле айгылаан ийгич залда ваннанын хөмчө-чөли 33x25 метр, ханыны 6 метр. Эшикчелер ванназы 10 оруктуг, оон дүвүндө кара кафе-биле оларны демте-леп айткан.

Эштинини аргалары улам ажи шийдөөни алырынга ду-далаар, сугуң агымынн дүргенин тазарытыр турар ийн гидроканалды болган суурун температураны 30 градус чөдир өскөртп турар үш тускай ваннаны дөдир тургускан. Спортчуларынн суг азынга шимчөөниң шийи солгаларыг галерейни кылган. Ону телекамера-биле видеоленкага бижидилте кылырынга, «суг иштиден» репортаж чорударыга база таарыштыр дөрдөө. Ваннада сугуң хонукта 5 катап солуп турар болур.

Олимпий өвөнари эрткен соонда бассейнге урулгарынн өштин өөрөип шкөлазы ажыдаар.

Галина ТНАЧЕВА, ПМА-нын корр.

Төрзөн Тываның делгемнеринде.

КОЛОТЕМА-АМГЫ УЕНИН КИЖИЗИ

«Чов-биле кады» партия-биле кады—СССР-нин Чо-галчылар эвидениниң бо-таар черини Пескува дека-брь чөдөсө Москвага шак миди лоун-биле эрткен, СЭК-инн XXV съездинин, СЭК ТХ-ынн пөзө болган ноябрь (1978 чыл) Пезум-нарынн шийтираринге холбаштыр Узбекстаннын литературасынн дуржулга-зын болган айтыраларын оң киржикчилери чуталаш-кан.

Республиканын прозаик чогаалчылары болган шу-дукчулери совет литерату-раны хөгжүдөшине чо-гуур салышканын кирип турарын Эвиденин башта-черины бири секретары Г. Марков эге сөзүнге чу-галган.

«Тывакобальт» комбинаты ажытынганыннн эгелдеш оң төп механикниг мастери Василийнн чынында сүй белектер кылыр килдис база тургустунган. Уи килдисти Николай Чыргал-оол уадутуп турар. Бо үе дургузунда килдис сүй белектерни 25 аны-буру мылдыр кылып үндүрүп келген. Оларнын иштинде аял-шынан, бижитти-мер столга хөргөлдөр чүдүлөр, черле ынчак ба-ның хөргөлдөр, ойнарактар дөш килдис-маан-на чүвө чон. Ында мастерлер шалымын амжалдап, чөңнүг негелдерин хандырып турар. Ноябрь айнык планын килдис 103,3 хуу күөскө-көн.

ЧУРУНТА: Николай Чыргал-оол амыл үшөдө.

А. ЗАЙЦЕВИН фотоу.

ТӨП САЛЫГЛАР

Республиканын бири чөдир дөш догадыр ойлар систем-биле шийдөө кууду-да болуп эртип турар мар-гылдарынн ийн салым доо-дулап. Алаа төп салыглар Тыва АССР-нин чемпиону Н. Луканов биле мастере кандидат И. Шийгирааны, М. Тулуш биле М. Монгуш-туң, О. Беган биле М. Ады-оолдуу аразынга болган.

Баштайм хөтө ойбан республиканын көдө шийдөөчүлөрүнн чемпиону Флер-оол Беган чөдирчөлтө чөдир халлаачынымын кылган. Ак-Довуракты төздөөн турар спорттук Монгуш Ады-оолдуу улуг ап шы-даан. Тыва АССР-инн шийдөөк команданынн кижигу-ну, дидим халлаачыны сундулуг шийдөөчи М. Монгуш (Чөв-Хөмчик) бо ула-да оонун тончузүндө ту-руш байдалы баксыраш, чемпионатка дош улаа кир-жи келер дуржулгагы спортчу М. Тулушке дукуп бөөр ужурга таварышкан. Виктор Луканов биле Никола-ий Шийгирааны ужура-жымынн чыгы демсөөни-ни түкүлүндө хаймышан-са-даа, оон спортчу бөдк водрууңунунуң байдатын-га эрткен.

База ол ишкөн ийнги салы-да Л. Балган—В. Бузы-каев, Ш. Монгуш—А. Коль-чинов хаймышанган, эрткен салыглар солгаарттыган. Республиканын бири чөдир дөш ойбан турар хөдө-жөн улугун маргалдаачы-нын бири салымда Т. Хер-тек, Т. Сидоренко, Л. Соко-лова, Г. Ондар олар удур-ланычыларын удуу алты-лаан.

С. ДАНЫ.

УЖУРАЖЫЛГА

Тавдымы Балтамын суур-га «Революцияның чалбы-жы» «Тилдеште» совхозтар-нын № 2 көдө профтехучи-лиенин спортчуларынн хөдүгү хуреш маргалдаам болуп эрткен. Орта 76 мөгө хурешкөн, «Тилдеште» сов-

хозтук мөгелери чөдирчи-кынып хурешкөн, бири чө-рөи элөөн. Училиште «биле» «Тилдеште» совхозтук бот-тымытыр ар-туегери чыгыганга комп-лерт көргүсөң.

Э. ТЕЖИТ.

АГААР

Кызылдан агаар ста-циянын дыңнатканын агаар алырга, бөгүн ре-спубликкага көкүп турар булуттаар, чыгас. Хаттын күжү көшкөк. Агаарнын температуразы 15—20, чамдык районнарда 6—11 градус соөр.

Кызылга база аяк хун болур. Хат дыңыг эвес. Агаарнын температуразы дүне 26—28, хуидус 16—18 градус соөр. Республиканың авто-оруктарыга өскөртүш-кин болбас, оруктук кес-түрү эки болур.

С. ДАНЗЫ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

- ДЕКАБРЬ 9-ТА БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00—«Уе». Информастыг программа. 10.40—«Эртени гимнастика». 11.00—«АБВГДейка». 11.30—«Силерге, ада-негер». 12.00—«Эртени почта». Музыкалыг программа. 12.30—«Эки бараанарны хөв-үр». 13.00—«Чурукчулуг дугайында чөчөч чугаа». К. С. Петров-Водкин. 13.30—«Кадрыкыла» програм-манынн почтамы. Дамчыдылган амчи Ю. В. Белячкова чорудар. 14.15—«Бөгүн делесгөдө». 14.30—«Ону ындыр силер». 15.30—«Спортлоот» тирааж. 15.45—Уругдарга фильм. «На-пистан Немонун чымык ортузу». Хөй сериялыг уран-чөчө телевизия. 3-кү болган 4-кү серия-лары. 17.30—«Чөк кырында кыска». Көдө амчал-амгының амчал-ишчилеринн дугайында кинопрограм-ма. 18.15—«Музыкалыг абоне-мент». Ф. Шуберттиг чогаалдыган. 1-ги дамчыдыла. Дамчыдыл-ган РСФСР-инн алды-дык артин профессор В. В. Горностаева чорудар. 19.00—Мультифильмдер програм-манын «Пиркте кыс уруг», «Рекс—комо-пант». 19.30—«Е-м каттыштырмалы-м». Тележурнал. Дам-чыдылган политик-таймбыраакчы А. Кавареня чорудар. 20.00—«Тамшал болган». «Чы-рал тур биле». 20.45—«Былдыр да бол аз-дөйт». Дамчыдылган профессор С. П. Капка чорудар. 21.15—«Бурег үш хун». Уран-чөчө телевизия. 22.30—«Уе». Информастыг програм-ма. 23.00—«Л. Толстой амгы үе-ниң спеназды». Чо-гаалчының төртүтүгө хуңуңдан бөөр 150 чыл болганына турсаак-таа онур фестивалы-ны түлдөдөргө. 00.05—00.55—«Көжөн аял-лар». Тонгоңда—мед-дө-лер.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ДЕКАБРЬ 9-ТА «НАЫРАЛ»: «Чатпен чаг-лак» 10.00, 13.20, 16.40, 20.00 шактары. «ШОНЕР»: «Киночымы» 10.00, 13.20, 16.40, 20.00 шактары.